

Nove pesmi.

III. *)

Kako se dekle ti podaja
 Rudeče to krilo lepo:
 Plašč tak bil je rimskih cesarjev,
 Hodili kot ti so — tako.

Mogočni so bili cesarji —
 Še bolj pa mogočna si ti:
 Ne sulica — pogled tvoj ostri
 Že rano v srce naredi.

B. Potočan.

*) Glej 17. št. »Slov.«

Sanje-oznanjevalke.

RESNIČNA POVEST.

Ruski spisala O. N. Čjuminova. Poslovenil Vetušekov.

I.

ima 186.. leta je bila burna in deževna ter bolj podobna tožni jeseni. Celó na Finskem, v malem primorskem mestecu H. skoraj ni bilo nič snega, dasi se je bližal že prosinec svojemu koncu. Včasi je malo zmrzavalo, potem pa so nastopali deževni in oblačni dnevi, za katerimi so sledile silovite burje, ki so razbile in pogoltnile nekaj trgovskih ladij in parnikov. Stari ljudje niso zastonj trdili, da že dolgo ne pomnijo take zime.

Mestece H., ležeče na daleč v morje segajočem zemeljskem jeziku, je posebno trpelo od severo-vstočnega vetra, ki je trgal strehe raz dome in učinjal še druge jednake neprijetnosti. Sicer so se meščani že davno privadili takemu surovemu vremenu in tudi njih jednonadstropni, zidani in leseni, večinoma rdeče pobarvani domi — so trdno stali proti besnečim elementom. Prebivalci sami niso bili nič manj krepki in neupogljivi od svojih hiš; izmed delavcev je bilo največ ribičev, ki so polovico svojega življenja prebili na širnem morju.

Mestno prebivalstvo se je odlikovalo s tako patrijarhalnostjo, da zvečer ob 8. uri ni bilo več videti že skoraj nikogar na ulicah, a ob desetih, po povelju, da se morajo pogasiti luči, — pogrezalo se je mesto v neprodoren mrak. V temi so medlo brlele redke svetilnice, katerih bi se bilo v vsem mestu jedva našteló čez dvanajst. Dasi so bile take razmere jako ugodne rokovnjačem, vendar se v mestu nikdar ni čulo o tatvinah in enakih lopovstvih, brez katerih ni pri nas nobeno okrajno mesto.

Nevihtam najbolj izpostavljen je bil pa stari dom na gori kraj morja, katerega so meščani imenovali »grad«. Ta dom, ki je bil last sedaj obubožnega, a nekdanj bogatega in slavnega Levenborškega rodu je imel za seboj jako burno prošlost. Zgradil ga je rodu začetnik, znameniti Knut Levenborg v tistih »dobrih, starih časih«, ko so plemiči še živeli o ropu trgovskih ladij. O vitezu Knutu so pripovedovali, da mu je služil jeden od stolpov njegovega gradu za svetilnik, katerega svetloba je vabila k sebi mornarje — kakor vabi goreča sveča metulje. Ladije so se tu razbijale ob ostrih skalah, a vitez Knut in njegovi pomagači so ropali blago ter želi ondi, kjer niso sejali ... Pripoveduje se, da se še sedaj v vihnih nočeh z bučanjem vetra in valov meša stokanje vtonjenih žrtev. Nekateri so celó trdili, da se včasih prikaže senca vitezova med razvalinami stolpa in zre pazno kakor nekdanj v daljavo. Prikazen je pa baje vedno slabo znamenje za onega, kateri jo vidi.

Bodi si temu kakor hoče, ali krivičnim potom pridobljeno bogastvo ni imelo blagoslova: z vsakim novim pokolenjem je ugašala zvezda Levenborgov in potomci Knutovi, zamenivši usnjato kamižolo in oklepje s kaftanom in s čipkastim žabó, so bili čedalje bolj revni. Malo po malo prešla je zemlja okolo grada v tuje roke in za časa naše povesti bili sta jedini, še živeči naslednici, starega gradu, gospa Levenborgova in njena vnukinja Elza, že prav blizo propada.

Nekaj let že sta ženski samovali in pridno delali v stari zgradbi ter nista imeli razun bivše Elzine dojke Ulrike, zdrave štiridesetletne ženske in njenega sina Larsa, nobenih drugih služabnikov. Ta sedemnajstletni mladenič Lars je bil brezmejno udan »fru« (gospoj) in »frjoken« (gospodični) ter opravljal h kratu službo vrtnarja in konjskega hlapca. Vsaki teden je vozil v mesto na trg domače pridelke in ti za sočivje skupljeni novci in najemnina neke male pristave, bil je ves dohodek revnih plemk. Elza Levenborg »grajska gospodičina« kakor so jo imenovali meščani je pomagala babici in Ulriki pri gospodarstvu, razun tega pa je še slikala slike za prodavanje ter učila godbe otroke imovitih starišev. Ta krasna plavolasa deklica z modrimi očmi liki gorska vila, je prejela za tiste čase redko naobrazbo. Učitelj jej je bil neki star priseljeni francoz. Ta idealni čestilec znanostij in umetnostij je vplival zelo na razvijajoči se razum mlade deklice. Razgovori z njim, učenje godbe, čitanje del velikih pisateljev, je razširilo njeno duševno obzorje ter znatno pripomoglo njenemu razvoju. Uprav ta okolnost je naredila Elzo nekako izjemo sredi mestnega prebivalstva, s katerim ni imela nič splošnega. K temu pa jej je še babica vcepila rodovinski ponos, ter jej branila družiti se z ljudmi

neplemenitimi in manj olikanimi. Navzlic svoje blagosrčnosti gospa Levenborg ni bila prosta kastovih predsodkov. No, vse to pa ni branilo Elzi živeti v prijateljstvu z družinami kmečkih sosedov in ribičev; ona je kumovala pri krstu njihovih otrok, zdravila bolnike in bila dobro došli gost v vsakej koči. Tudi meščani so spregledali, da je bila včasih čudna ter jo nehote uvaževali in ljubili, njena krasota pa ji je nadomestovala doto ter privabila mnogo snubačev; ali plavolasa vila je vsakemu odrekla. Tako je bilo, dokler ni v mestece H. priplula eskadra ruskih ladij in ž njo mlad poročnik, s katerim se je seznanila Elza. Ali česa pač ne govoré hudobni jeziki! Tako si je tudi nekdo izmislil, da namerava rdeči Nilis Jakobsen, glavni upnik gospe Levenborgove, snubiti gospodično Elzo ter tako priženiti se v ono plemsko obitelj, v katerej je njegov oče bil sluga.

Res, sedaj ne bodo imeli Levenborgi skoraj kam glave položiti, a Niljs Jakobsen ima tovarno porcelana, pilano in prodajalnico v mestu, zato pa je že star 45 let in njegova zunanost je nevlabljava.

Minili so božični prazniki, ki niso prinesli prebivalcem starega doma nikake tolažbe. Bližnja, neizogibna beda je ležala nad vsemi kakor mora. Dvajsetega prosinca je potekel poslednji obroček in Niljs Jakobsen je že naprej izjavil gospej Levenborgevej, da ako ne izplača dolžnih mu 40 tisoč mark, jo takoj zarubi. Usodni dan, ki boče zajedno kakor nalašč petdesetletnica njene poroke, se je približal in starka ga je pričakovala povsem pobita na duhu. Po cele dneve je tavalala po domu, kakor da se že od njega poslavljal.

Nje zali, stari obraz je postal hipoma otožen in iz ustnic se ji je izvil često bolesten vzdih. Kadar je menila, da je Elza ne vidi, otirala si je solze, ki so jej nehote zalivale še vedno jasne, modre oči, Ulriki, ki ni togovala nič manj od svoje gospe, pokalo je med delom srce. Ona je s takim srdom mesila testo, tolkla maslo in bila s krevljo po oglju, kakor da bi želela vse zdrobiti in zmleti v prah ter uničiti samega Niljsa Jakobsena. Elza je zelo trpela v mislih, da bode morala zapustiti rojstveno svojo hišo, a osobito pa se jej je smilila uboga babica, na videz je pa bila mirna. Vsaki dan, ne gledé na dež, kateri je spreminjal zelenkasto-sivo površje zaliva in okrožujoče ga sivo nebo v nekako motno preprogo, je Elza hodila na dolge izprehode po obrežju. Šum viharja in bučanje valov, kateremu je bila vajena že od otroških let pregnala sta jej otožne misli, a telesna utrujenost je umirila mišice. Elza pa je imela tudi lastne svoje skrbi. Urni jeziki vendar niso govorill povsem neresnico: krasen poročnik je res posetil mesto vračaje se. Takrat je prišel sam naravnost iz Viborga, kjer so imele ladije ostati celih štirinajst dnij. In

sedaj bi imel znova priti in Elza je nestrpno pričakovala dragega gosta.

Nastopil je burni večer. Nastal je vihar in po morju so se podili besneči, po grebenih penasti valovi ter se šumno razbijali v podnožju prepadov. Rani zimski mrak je naglo odel mesto s črno svojo odejo, iz katere so se tu pa tam lesketale luči skozi hišna okna. Le staro poslopje, stoječe zunaj mesta je črnelo samotno na gori, liki na straži pozabljeni velikan. Videti je bilo, kakor da so pod njim besneči valovi hoteli dospeti do njega ter ga zmiti raz površje. Veter je upogibal vrhe mladih mecesnov in grmov, stoječih na obeh straneh ceste vodeče na holm, ki je vezala grad z ostalim svetom. V takem vremenu ni bilo prijetno hoditi na izprehod; vsekakor pa se je v večernem somraku videla vitkostasna deklica, ki je hitela po stezi. Bila je visoka in njena hoja ter gibanje sta bila neprisiljena in gracijozna. Iz pod kapuce črnega, volnenega plašča, obdajajoče sveže mlado lice z žarkimi, sinjimi očmi, so moleli zlati, od prirode skodrani lasje. Elza Levenborgova ni bila sama. Vštric nje je korakal stasit mlad človek v mornarski obleki, resnega, zagorelega obraza.

»Oh, ljuba moja, kako sem vesel, da te zopet vidim« je dejal mornar.

In nagnil se je bliže k mladi deklici, menda zato, ker radi žvižganja vetra ni dobro razumela njegovih besed.

»Dasi je tvoja babica jako dobra«, je nadaljeval on, »bojim se vendar, da jej ne bodem dobro došel. Gotovo jej je žal, da je ženin njene ljubljene — tujec«.

»Motiš se«, preperečila ga je živahno Elza in iz očij jej je sijala taka sreča, da bi nikdo ne spoznal v njej prejšnje mirne in molčeče »grajske gospice«. »Babica te jako ceni. Morebiti bi bila še radostnejša, če bi bil ti domačin, ali ona misli pred vsem o moji sreči. Ona ve, kako jaz ... kako se midva rada imava«.

Elza je povabila oči in rdečica jej je oblila obraz. Poročnik je prijel njeno malo, hladno roko in jo nežno poljubil. Ljubezen te ponosne, čiste deklice ga je globoko ganila.

»Kako bi tebe ne ljubil, draga! Verjemi, tudi tam, v mili moji domovini, katere ti še ne poznaš, najdeš isto ljubezen, isto udanost«.

»Bojim se«, dejala je tiho in nekako v zadregi Elza, kaj bodo mislili o meni tvoji prijatelji, tvoji sorodniki? Jaz sem taka divjakinja, tako navajena svobode in neodvisnega življenja ... Ali se bodem znala privaditi zahtevam vašega društva?»

»Potem pa naj se ono privadi tebe!« je vskliknil on na pol šaljivo in s ponosom. »Vsakdo, ki te zazre, bode mi zavidal mojo plavolaso vilo«.

Ona sta se šalila in smejala, kakor se zna smejati brezskrbna mladost. Pomenkovala sta se v francoskem jeziku, katerega sta oba govorila gladko. Elza je osobito ljubila francoščino, a tudi Georgij Petrovič Zarnicin ji je bil več kakor večina mladeži boljših krogov.

Prekoračila sta bila že polovico pešpoti, morski hrup je postajal vedno glasnejši, a vihar je bil tako močan, da je Zarnicinu skoraj odnesel kapo.

»Najbolj ugodne razmere za mornarja, ki se shaja s svojo nevesto«, se je nasmehnil Zarnicin. »Danes menda razun naju ni nobenega šetalca? Toda ne«, ugovarjal je sam sebi, pozorno gledaje v daljavo, »nekdo nama gre nasproti... Vi nikogar ne pričakujete nocoj?«

»Evo, Niljs Jakobsen prihaja«, je rekla Elza, katerej se je zmrčil obraz. »Uboga babica! Njegov obisk jej pač ne bode všeč. Stopiva le-sem«, je dodala, naglo potegnivša mladega častnika za izstop skale. »Nočem, da bi le ta naju videl...«

Začuden Zarnicin je molče ubogal. Čez minuto so se začeli blizajoči težki koraki, a zatem pa se je na potu prikazala močna, od nog do glave zavita, možka postava. Potnik očevidno ni zaupal svojim očem, kajti nesel je v roki leščerbo, pri svetlobi katere je Zarnicin videl rdeči obraz in konce rdeče ščetinastih brk.

»Kdo je to?« je vprašal Elzo, ko so se tujčeve stopinje izgubile v daljavi. Videti je bilo, da je nenavadni pojav zmedel mlado deklico ter pregnal njeno živahnost.

»To je naš upnik«, je odvrnila po kratkem molku, »človek, ki postane čez nekaj dnij lastnik naše hiše.«

»Kaj govoriš!« je vskliknil presenečeni Zarnicin, meneč, da je ni prav umel, »zakaj mi nisi tega že preje povedala?«

»Nisem ti hotela praviti«, dejala je ljubko Elza, »bilo mi je žal greniti kratke trenutke najnega sestanka, ali sedaj ni možno več skrivati... Niljsu Jakobsenu je zadolžen naš grad in pristava in obrok izteče ravno 20. prosinca t. j. baš čez tri dni.«

Elza je govorila z gladkim, mirnim glasom, a ta pokoj je de-loval hujše od vsakega jadikovanja.

»Moj Bog, da ničesar nisem slutil!« je vskliknil Zarnicin ganjen. »Draga Elza, čemu si molčala o tem? Jaz imam prijateljev, znancev, ki bi mi že toliko posodili...«

»In bi se sam zakopal v dolge, hoté rešiti naju? Da si bogat, jaz bi te brez srama prosila pomoči, ali ko si sam reven.... Toda jaz le predobro vem, kaj je dolg, katerega nisi v stanu poplačati... Ta dolg je babici zastrupil življenje.«

»Poslušaj«, prestrigel jej je besedo Zarnicin, »jaz imam nekaj denarja, približno deset tisoč mark vaše veljave. Dovolite mi govoriti s tem Jakobsenom; morda še počaka ostalega dolga«.

Elza je žalostno zmajala z glavo.

»Ne, Žorž, on se ne da pregovoriti. Ta človek nas sovraži!«, se jej je nehote izvilo iz prs.

»Zakaj?« in Zarnicin je vprašujoče uprl svoj pogled v deklico. »Nemara on...? No, to je nemožno, da bi se on drznil...«

»Mene snubiti?«, je dodala Elza goreče. »Da, Niljs Jakobsen mi je skazal to čast. Ali babica mu je odrekla in od tedaj nas smrtno sovraži«.

Zarnicina je oblila rdečica.

»Jaz ugonobim tega ničvredneža! Možno, da on ravno v tem trenutku, ponavlja gospe Levenborgovi gnjusno svojo snubitev, ali pa jo skuša strašiti... Dovolj, da se poskusiva?«

»Ne, prosim, pusti to«, je rekla Elza, dotaknivša se nalahno njegove roke. »Babica se ne da zastrašiti, a tvoje posredovanje pa bi vso reč še bolj shujšalo. Prosim te, obišči nas pozneje, ko oni odide. Saj mi ne maraš napravljati nepotrebnih neprilik«.

Zarnicin ji je poljubil obe roki.

»Kako mi je žal, da sem revež!«, je vskliknil lajtnant. »Jaz morem za te le delati, tebi posvetiti svoje življenje... Preje nisem dajal denarju nikake cene, ali zdaj mi je postalo jasno dovolj, da le od njega je odvisna bodočnost cele družine, mir in sreča bližnjega«.

»Jaz sem rano spoznala denarno vrednost«, je dejala žalostno Elza. »Uboga babica se je neprenehoma trudila, da bi ne trpeli pomanjkanja. Oh, ljubi Žorž, kako je ona za me skrbela! Ko sem bila dve leti stara, umrla sta mi roditelja oba v en dan za kolero, in od tega dne bila sem v babičini skrbi. Njej se imam zahvaliti, da nisem čutila svoje osirotelosti. A koliko truda jej je prizadela moja vzgoja«.

»Torej je ta dolg že star?«, je vprašal poročnik.

»Da. Že moj ded se je bil zadolžil. Potem pa, ko je stopil moj oče v vseučilišče, je trebalo znova dolg povečati. Babica je s trudom plačevala obresti. To je tem bolj čudno, ker je moj praded, Erik Levenborg, bivši poslanik na francoskem dvoru, z gospodično Otfor priženil precejšnjo doto. No, ta svota je izginila ne ve se kam...«

»Izginila je?«, je ponovil čudeč se Zarnicin.

»Da, po smrti pradedovi novcev ni bilo nikjer. Pravijo, da je bil praded poslednja leta blazen. Najbrž jih je med boleznijo kam skril. Po njegovi smrti so celi dom od kleti do stropa preiskali, na mnogih krajih so celo zemljo kopali, toda vse zaman. Po preminu

onih novcev jelo se je pri Levenborgih oglašati ubožtvo, a sedaj pride njih rojstveno gnezdo kmalu v tuje roke«, je vzdihnila Elza in njen glas se je nehote tresel.

Zarnicin ni je tolažil, pač pa jej je šepetal besede, polne ljubezni in laskanja in Elza se je pomalem umirila. Še tisti večer sta sklenila govoriti z gospo Levenborgovo, in jo prositi, naj bi ona določila dan poroke in odpotovanje v Rusijo. Zarnicinovi papirji so bili v redu in on se je mogel že v enem tednu ž njo poročiti.

Bilo je povsem temno, ko se je Elza spomnila, da se mora vrniti domov, ker bi sicer njena dolgo trajajoča odsotnost lahko vznemirjala babico. Mlada človeka sta se naglo poslovila in Zarnicin je še dolgo gledal za svojo nevesto, dokler ni izginila njena vitka postava v meglenem zimskem mraku. Potem je naglo stopal proti mestni gostilni, kjer je hotel urediti svojo toaleto za večerni poset v »gradu«.

(Dalje prihodnjič.)

Grof Lev Tolstoj.

(Konec.)

Kar sem do sedaj pisala o Tolstem, sem posnela iz Sarajevske »Nade« iz letnikov 1896. in 97., kjer je o delih grofa Tolstega prav dolga razprava. Posnela sem seveda le, kar je bilo važnejšega in potrebnega, da znajo naše Slovenke vsaj kdo je Tolstoj, ki je znan vsemu staremu in novemu omikanemu svetu.

Marsikateri Slovenki se je še moj spis zdel morda predolg, ali srce me je res bolelo, ko sem z marsikatero Italijanko svobodno govorila o tem in o drugih velikih ruskih pisateljih, a marsikatera Slovenka me je pri takih imenih le debelo gledala ali pa dejala: Ne poznam ga, čitala nisem o njem še ničesar.

In vendar koliko se je pisalo o Tolstem baš v zadnjem času v vseh jezikih!

Veliko hrupa je provzročilo tudi njegovo poslednje delo: »Kaj je umetnost«, v katerem razlaga in razvija svoje originalne misli o umetnostih.

Po podatkih iz slovanske knjige naj naveden tu-le še, kar piše o Tolstem zagriženi Nemec Aug. Scheibe v Bibliothek der Unterhaltung und des Wissens (1893.)

In še nekaj! Začetkom tega pisma bi bila morala povedati, da sem dobila tri odgovore. Tretji mi je prišel privatnim potom, ko je bilo pismo že spisano skoraj čez polovico. Naša sotrudnica »Z« mi je pisala. Sicer mi ni odgovorila direktno, le tu pa tam je napisala misli, veste gospica Marica, misli, da moram najprej vzklikniti: čast komnr čast in nadalje usojam si svetovati Vam prav prijazno z nasvetom, da čim prej primete gospico »Z« in jo pridobite tudi za predal, v katerem se zbirajo »akti« za žensko vprašanje.

Končno še to, da sem si naročila rusko knjigo »Umstvenija sposobnosti ženščini« izpod peresa kneginje E. Kudašove ter da hočem poročati »Slovenki« o njej, čim jo dobim in proučim.

Na zdarovje!

Sanje-oznanjevalke.

RESNIČNA POVEST.

Ruski spisala O. N. Čjuminova. Poslovenil Vetuškov.

II.

ed tem je v prostornej, pritličnej sobi, razsvetljenej s plamenom kamina i z dvema svečama v starih svečnikih — sprejela gospa Levenborgova svojega gosta. Odsev ognja se je veselo igral na od časa potemnelih hrastovih policah in po stropu ter se odbijal v svetlej medenej opravi.

Pohištva ni bilo mnogo in še to je bilo, kakor se je videlo, iz daljne dobe, no, radi snage, ki je tu vladala povsod, pozabila se je marsikatera nedostatnost. Družinski portreti, ki so se živo črtali v svojih nekdanj potlačenih, a sedaj že potemnelih okvirjih, so bili edini predmeti nekakega luksusa. Bile so slikane na platnu: dame počesane visoko z biserji v laseh, kavalirji napudrani in v dvornih uniformah in vsi ti ljudje so se zdeli včasih v resnici živi.

Skoro na vseh možkih so bile krasne poteze, temnomodre oči in ponosni stas Levenborgov.

Ženske so bile večinoma mile, med katerimi je bila še živeča gospa Levenborgova znatna krasotica. Njeno tenko lice v okvirju čipkaste čepice in gladkih sivih las je še vedno hranilo sledove lepote in značaj svojega roda. Zato je njej nasproti sledeči mož delal ž njo pravi kontrast. Njegove debele oči nedoločne barve so obračale svoj pogled po sobi, kakor bi ocenjeval vsak predmet posebe, a rdeči žilasti prsti so igrali po mizi nekako koračnico.

— Meni je jako žal, velecenjena gospa Levenborgova, da vas moram vznemirjati — je rekel on, očitno nadaljuje pričeti pogovor. — No, kaj hočemo? Trгоvec je dolžan, da najprej varuje svoje interese. Plačuj sam natančno, a zahtevaj isto tako od drugih.

— Vi govorite istino — dejala je hladno vdova, ki je lahko zarudela.

— Konečno — je nadaljeval on, kakor da bi bil preslišal njene besede, vse bi se moglo urediti drugače, ko bi hoteli vi in gospica Elza. Pregovor pravi: Ni treba, da si po sili mil! . . .

— Ne govoriva o tem, Niljs Jakobsen, je dejala starka nevoljno. No, on kakor da tega ni slišal, je nadaljeval:

— Razume se, ljubezniva gospa, da se ne morem ponašati z imenitnim rodom, vendar ne vem, čemu bi ne bilo dovoljeno človeku v cvetu let, s poštenim imenom, misliti na ženitev.

— Vi ste brez dvombe — prekrasni ženin za tukajšnje devojke, Niljs Jakobsen — je dejala hladno vdova.

— Samo ne za gospico Elzo, kaj ne?

Iz glasu odbitega ženina je zvenela zadržana jeza.

— Jaz bi nikoli ne silila svoje vnukinje, — je odvrnila gospa Levenborgova.

— Čemu bi jo silili? Saj se lahko posvetujete in poveste svoje želje. Mislim, da je gospica Elza vzgojena v božjem strahu in da ve, da je treba stare ljudi spoštovati. Mi smo stari znanci — oprostite mi drznost — ter lahko govorimo odkritosrčno. Gospica Elza ima enidvajset let a odbila je vse tukajšnje ženine. Kaka bodočnost jo čaka?

— Vi ste jako dobri, ker se toliko brigate za mojo vnukinjo, no, mislim, da se trudite zastonj.

Ko pride čas, si Elza sama izbere ženina.

— Ne čaka li morda gospica pravljicinega princa? — vprašal je ironično Jakobsen. Ali vzame morda za moža ruskega častnika, katerega sem videl ž njo? No vi, velecenjena gospa, morali bi biti v tem slučaju bolj previdni. Tujci, osobito pomorščaki, so nestalen narod. Uide, išči ga potem po morju in po oceanu . . .

— Kam cikate, Niljs Jakobsen? — je poizvedovala starka.

— Na to, da je za deve starega rodu pač častneje biti ženam častitih, bogatih od vseh spoštovanih mož, nego li sestati se v mraku s častniki . . .

— Molčite! je segla gospa v besedo; niti besede ne več o tem.

Ne vznemirjajte se, ljubezniva gospa! Niljs Jakobsen ni bil nikoli spletkar, ni klevetnik. Prav sedaj sem srečal gospico Elzo z nje-

nim izvoljencem. Skrila sta se pred mano, ali Niljs Jakobsen ima dobre oči . . . Marsikateri bi na mojem mestu ne govoril vam besed, katere sem vam jaz prej govoril. No, jaz sem pripravljen gledati skozi prste, ker sem uverjen, da je gospica Elza bila le lehkomišljena . . .

V čem sem bila lehkomišljena, Niljs Jakobsen? — slišal se je svež mladi glas, iz katerega je zvenelo neprikrito preziranje.

Na pragu je stala Elza, mokri plašč jej je spolznil s pleč, lice jej je gorelo samega srda a svetle oči so se jej svetile kakor zvezde. Ona je bila tako lepa, da se je Niljs Jakobsen mašinalno zaljubil v njo. On je nehote vstal in stal spoštljivo pred njo.

— Kaj molčite? — je vprašala dalje Elza — ponovite v mojej navzočnosti one gnusne besede, katere ste se prej drznili izgovoriti

— Jaz vas nisem hotel žaliti, gospica; snubitev čestitega človeka se ne more smatrati za razžalenje.

— Tudi ko se snubi, kakor ste prej vi?

Vi predlagate velikodušno rešiti me nasledkov moje lehkomiseljnosti.

Vi ste pripravljeni oženiti se z mano, obubožano gospico Levenborgovo? Ali mislite, da ne vidim vaše igre? Nekoliko let ste že nastavljali mrežo, da bi postali vladar na našem domu in da bi stopili v sorodstvo s plemenito rodbino, da bi tako dobili več ugleda! Vi ste sleparili in grabili, da bi nabrali mnogo denarja in do sedaj ste svoj cilj dosegli le do polovice. Do polovice, pravim, ker jaz bi raji vzela najubožnejšega tukajšnjih ribičev nego vas!

— To je že grozno! je vskliknil zardeli Jakobsen ter nehote stopil deklici za korak bliže.

Vi pozabljate, da imam pravico izgnati vas iz hiše . . .

— Črez tri dni — ustavila ga je gospa Levenborgova, a dokler sva medve tu gospodarici, prosiva vas, da naju rešite svoje navzočnosti!

— Stala je pred njim vsa bleda s takim dostojanstvom v glasu in pogledu, da se je Jakobsen začutil za minuto, kakor li bil bosonogi deček, sin ubozega sluge, kateremu njegova gospa očita drznost.

Ali to je trajalo samo trenotek, potem pa je pogledal obe ženski s podvojenim gnjevom.

»Dobro, mi že poračunimo!« je siknil med zobmi, izšel iz sobe in močno zaloputnil vrata za seboj.

Čuti je bilo, kako je godrnjal v veži, nadevaje plašč in kaloše. Ko so se za njim s hrupom zaprla uhodna vrata, se je razburjenost obeh ženskih takoj poglobila, in Elza je solze se objela babico. Posadila

je gospo Levenborgovo v naslanjač ter pokleknila zraven nje. Babica jej je nežno pogladila z roko lase ter jej pogledala pazno v oči.

»Kaj je govoril ta človek?« je vprašala Elza. »Ali se res nisi sprehajala sama?«

»Ne, babica!« Elzine oči so se odločno in odkrito ujele z njenim pogledom. »Žorž je bil z menoj. Sešla sva se, ko je šel s parnika. V jedni uri naju obišče.«

In Elza je ljubeznjivo pravila gospej Levenborgovi svoj razgovor z Zarnicinom, in njegovo prošnjo, naj bi ne odlašale dalje s poroko. Pripovedovala je o svojem ženinu, kako jima hoče posvetiti svoje življenje ter o njiju novi bodoči domovini, kjer bodo živeli vsi trije mirno in srečno.

Babica jo je poslušala s krotkim in žalostnim usmevom na starih ustnicah.

»Ne dvomim, dete moje, da je tvoj ženin — dober človek, ali hudo je v mojih letih za vselej ostaviti domovino in dom, kjer sem preživela vse svoje dni.«

Zarnicinov pojav je razveselil in oživil zopet obe ženski. Poročnik je spoštljivo pristopil k starki in jej poljubil roko.

»Oprostite, da prihajam k vam neva bljen gost«, je dejal, premaguje svojo razburjenost, »toda, upam, da vam je gospodičina Elza povedala, da vas obiščem in zakaj?«

Neprisiljeno, odkrito vedenje mladega mornarja in njegova vabljava zunanost sta učinili prijeten vtis na gospo Levenborgovo.

»Dokler imava še svoj kot«, je odgovorila ona, »bodete nam vselej dobro došel gost! jaz ne morem smatrati izvoljenca svoje vnukinje za tujca.«

»Hvala vam na teh besedah!« je vskliknil radostno mornar, znova poljublja je roko. »Se-li smem nadejati, da mi ne odrečete moje prošnje? Dovolite, da smem gospodično Elzo javno imenovat svojo zaročenko. Naj bode to najina zaroka!«

Iskreno čustvo, zveneče iz besed mladega moža, je ganilo gospo Levenborgovo.

»Naj bode tako!« je dejala s tresočim glasom in, združivši rok i mladih zaročencev, ju blagoslovila.

To je bila minuta tihe sreče. Po prestanem trpljenji čutili so se vsi nekako spokojni. Elza je pozvala Ulriko in Larsa, ki sta morala tudi imeti svoj delež na domači sreči. Zaroko so obhajali izborn o, Ulrika je veselo pripravljala večerjo, pri kateri so pili šampanjca in punč, katerega je prinesel Zarnicin. Elzini pestunji se je prikupil zal in priljuden gospod, ki se je ž njo pomenkoval za silo po švedski.

Še bolj pa se jej je Zarnicin omilil z darili, s kojimi je obdaroval njo in njenega sina.

Bila je že polnoč, ko se je vrnil Georgij Petrovič v svojo gostilno, kjer ga je stalo precej truda, preden so mu odprli.

Želeč lahke noči Elzi, poljubila jo je gospa Levenborgova nežno ter jej svetovala, naj gre takoj spat. Ona da še malce posedi.

»Obljubi mi, draga babica, da ne bodeš plakala!« je vzkliknila Elza.

»Ne bodem ne, dete moje. Bog se je naju usmilil, ker ti je poslal v najhujšem času ljubezen pridnega moža. Toda jutri je za me — nepozabljiv dan in rada bi ostala malo sama, s svojimi spomini«.

»Jutri je obletnica tvoje poroke. Mila babica, oprosti! Skoraj sem pozabila na to!«

»To bi bilo celó naravno v takih razmerah, srčice moje«, nasmehnila se je gospa Levenborgova. Le pojdi spat in se ne vznemirjaj radi mene«.

Poljubivši babico, je Elza odšla, a starka, sedši v naslanjač zraven peči, se je ugloabila v globoke misli. Sveči sta dogoreli, in sobo je razsvetljeval le rdeči odsev plamena, ozarjajoč z nestalno svojo svetlobo stare portrete po stenah. Glava gospe Levenborgove je zlezla na naslanjalo in globoko tišino je motilo le jednomerno tikanje ure, viseče nad veliko pisno mizo iz črnega lesa. Ta pisna miza, z množino predalov in oddelkov, katero je baje kupil še sam vitez Knut ter jo pripeljal iz tujine, je bila okrašena z biserno matico, jaspisom in slonovino ter se je prištevala k rodnim svetinjam. Pogled gospe Levenborgove je ljubeznjivo blodil po znanih predmetih. Osobito pa so jo nocoj zanimale najbolj slike njenih prednikov. Vsi ti odurni, smejoči, zagoreli in nežni obrazi — so gledali po vrsti nanjo, morebiti da so se poslavljali od nje. Nekak čuden polusen in polubdenje sta se bila polastila starke. Pretrgane misli, motni spomini iz prošlosti so jej stopali pred oči. Videla je znova ono jarko razsvetljeno dvorano, kakor na dan svojega ženitovanja. Tolpa veselih, nališpanih gostov, sveži dekliški obrazi, smeh, razgovori ... Evo tam je njen ženin, krasni Oskar Levenborg, evo to je ona sama, v beli svatovski obleki z mirtovim vencem na temnih laseh.

»Kaka krasna dvojica?« šepčejo okoli. No, kaj pa to? V daljavi se razlega tiho prepevanje. ... Bržkone prepeva mladež nevesti običajno podoknico. Čisti, močni zvonki glasovi pevcev se ujemajo tako lepo in done toli milo. Sobana se prazni, gosti so odšli na teraso — poslušat petje. Čemu pa ona ne gre z ostalimi? Kakor da jo je prikovala nekaka nevidna moč k naslanjaču. Lestenci jamejo ugašati

in ugasnejo popolnoma. Od nekod, uprav od zgoraj, se razliva bled sijaj, ozarjajoč dvorano s trepetajočo fantastično svetlobo. Gospa Levenborgova jasno razloči, kako upira vitez Knut vanjo svoje oči raz stene. On stoji, opiraje se ob svoj meč, ona celo vidi rdečo brazgotino na njegovem obrazu in gosto zraščene obrvi. In hipoma opazi sè strahom, kakor da se oživlja njegova podoba in je gotova ločiti se od platna.

Še trenotek — in po tleh se čujejo nekake počasne stopinje... Ona odpre oči in vidi pred seboj samega viteza Knuta. On stoji, istotako, kakor na sliki, oprt z levico ob meč in sè stegnjeuo desnico kaže velevaljoče nekamo v kot... Gospa Levenborgova se nehoté ozre v ono stren in z začudenjem vidi, da kaže vitezova roka na pisno mizo. Hoče ga vprašati, kaj to pomeni, — ali glas jej noče iz grla. Ko se zave, viteza že ni več pred njo, vrnil se je zopet na prejšnje mesto in znova jo motri raz platno z nepremičnim svojim pogledom. Pred očmi gospe Levenborgove razprostre se za hip oblak... Iz početka je to nekam brezpodobna, dvigajoča, meglena snov, jednaka srebrnemu oblaku. Potem pa jame rasti iz nje meglena podoba krasotice v srebrnem krilu. Njene temne oči sijejo laskavo, na ustnicah jej igra čaroben smehlaj... Gospa Levenborgova jo pozna. To je — mati njenega moža, krasna francozinja d'Otto? Tudi njena roka v beli rokavici kaže tjakaj v kot... Gospa Levenborgova hoče prositi pojasnenja, njene oči so vprašajoče uprte v obraz krasotice, in ista, kakor da umeje to nemo vprašanje, jej smejoče kima z glavo... In z nova se vse izpremeni v oblak. Zdajci pa stopi iz njega Erik Levenborg, mož one krasotice, razvajeni gizdalin francozkega dvora. On se prikaže tak, kakeršen je na podobi: v modri, z dragocenim kamenjem obšiti kamižoli. Njegova prstanov polna roka, z malomarno gracijoznim dviganjem kaže istotako na jasno mizo... Strah je minil gospo Levenborgovo, privadila se je že tem prikaznim iz onega sveta. No že je vsega konec. Bled sijaj, ki je ozarjal dvorano, mrkne, daljni zvoki petja umolknejo in slike prednikov vise kakor poprej v svojih okvirjih, razsvetljene od ognja, ki dogoreva v peči.

Kaj je bilo to? Nemara — sanje? No, pa bile so tako žive, tako, da bi človek vse prijel z roko. Čemu so vsi kazali na pisno mizo? Kakošna tajnost je neki skrita v njej?

Čudna, neverjetna in zajedno verjetna misel je spravila gospo Levenborgovo iz naslanjača. Prižgala je svečo in stopivši k pisni mizi, jela ogledovati vse predale in oddelke ter s tresočo naglostjo brskati po družinskih listinah in pismih. Pregledovala je pazno dno vsakega

predala, nadejaje se najti prožino skrivnega predala, toda zaman! Roki sta se jej tresli, obraz pa se potil... Mari jo je prikazen varala? Ali se jej je bledlo? Možno, da so jej težave pomračile razum...

Nepregledan je ostal samo veliki oddelek, v globini katerega je bilo vdeleno od starosti začrnelo zrcalo, obkroženo z ornamentami jaspisa in biserne matice v podobi listja in cvetov. Nekaj kosov je izpalo; gospa Levenborgova je potrkala po okvirju in se zganila. Začula je votel glas. Vzela je kladvo in jela še močnejše bíti, da je bilo nevarno, da razbije zrcalo. Votel zvok se je ponovil in zdelo se jej je, kakor da je znotraj nekaj zacvenkalo.

Tedaj je pa pomolila izza vrat svoj prestrašeni obraz Ulrika, katero je privabil semkaj šum. Pa kako se je zavzela in prestrašila, ko je v gledala svojo gospo, ki je z bledim, presenečenim obrazom in lesketajočim pogledom, skušala zlomiti predal pisne mize. Prva njena misel je bila, da je gospa Levenborgova zblaznela. Poklicala jo je s tresočim glasom.

Gospa Levenborgova se je izprva prestrašila, potem pa razveselila.

»Pojdi sem, Ulrika in mi pomagaj... Ne boj se, nisem znorela, ali imela sem ravnokar sanje... Možno, da se nama posreči najti... Prinesi nož in še kaj drugega! Jaz hočem izvzeti zrcalo, ne da bi isto razbila«.

Ulrika je ubogala in ženski sta jeli delati. Pod zrcalom je bila tanka deska, ki je zaslanjala skriven oddelek. Za njo so bili na dveh policah zavitki rumenih zlatov, katerih jeden je ženkljaje padel k nogam gospe Levenborgove. Svetli rumenjaki so se kakor dež vsipali po tleh. Ves oddelek je bil poln enakih zavitkov in vrečic s cekini. Evo, kje se je hranilo toliko let tako dolgo in brezuspešno iskano bogastvo, bogastvo, ki je izginilo na tako čuden način!

Okamenivši na mestu, gledali sta gospa in dekla molče ves ta prizor. Slednjič se je razburjeno stanje gospe Levenborgove izpremenilo v potok solzâ. Plakala je in hvalila Boga.

Ko sta vzbudili Elzo, mislila je le-ta, da so to sanje, tako je bila iznenadena in vesela. Tisto noč v gradu niso spali več. Tri ženske so do zore šte le rumenjake ter jih polagale v okovano škrinjico. Vseh novcev je bilo okolo dvesto tisoč frankov francoske veljave.

Po oni vihar ni noči je nastopilo jasno in brezoblačno jutro; morje, še vedno malce zelenkasto, je laskavo pluskalo ob obrežje in v njegovem šumenju se je Elzi slišala divna pesem sreče in ljubezni.

Poroka se je vršila čez teden dni, in mlada zakonska sta precej odpotovala v Rusijo. Gospa Levenborgova je ostala na starem domu, katerega je dala prenoviti, pričakuje, da jo čez leto dni obiščeta mlada poročenca. Na ženino prošnjo stopil je Zarnicin v službo pomorskega ministerstva, da bi imel tako priliko bivati s svojo obitelji nekaj časa v Levenborgu.

Najdeno bogastvo je provzročilo mnogo govora med meščani. Nijso Jakobsenu je pa prečrtalo vse njegove račune ter ga pripravilo malone v obup. Našel je še nekako tolažbo v tem, da se je oženil s krivoboko in bolehalo gospico plemškega rodu, katera je imela za doto svoj grb in zadolženo posestvo.

Zdi se mi nepotrebno dodajati še kaj o usodi ljudij te resnične povesti, katero sem zapisala tako, kakor sem jo čula od starih ljudij mesteca K. za časa, ko sem potovala v severno Finlandijo.

Noč.

Ob obalih teh zemlja
Ziblje trudno se morje,
Širi, širi se, kopni —,
Liki naših duš gorje ...

Liki dih življenja v nas,
V njem se dviga tajna moč.
Večno morje, i na té
Pala bo pokoja noč!

Vida.

Nova razmotrivanja.

Spisala Vida.

Li res razumni smo ljudje,
ali kineške smo pagode? —
(Le kimamo in kimamo,
a kdo veleval? Ha, ha, — mode!)

Nekdaj hodila je Modrost
v priprostem krilu po Slovenskem:
(oj vrla starka, vrni se,
pokaži spet se svetu — (ženskem)!

Couplet, kali? — A kakor jih pevajo tam okoli Dunaja, imajo coupleti običajno (če se ne motim) po šest in šest stihov ... Nič ne de. Saj živimo v dobi secesije in radikalnih izprememb sploh! Tedaj couplet! — No, poskusimo še mi, resni Slovenci tudi s tem, uže radi mode! Tekst bi bil, a napev? Morda se ogreje kdo, ki zna udariti ob strune ... Potrkam naj sprva pri moških ...